

Големият набор от механизми за въздействие на възстановителното правосъдие бе обсъден на кръгла маса по проект „Повишаване на професионализма в съдебната система“ по НФМ 2014-2021, изпълняван от Висшия съдебен съвет

18 ноември 2022 година

Висшият съдебен съвет представи на кръгла маса, проведена на 18 ноември 2022 г., първоначален вариант на анализ „Възможностите за възстановително правосъдие в България в рамките на действащото законодателство – възстановителни подходи в наказателното правосъдие и при изпълнение на наказанието. Предложения за законодателни промени“. Събитието се реализира в изпълнение на Дейност 3 „Подобряване на прилагането на механизмите на възстановително правосъдие“ по проект „Повишаване на професионализма в съдебната система“, по Норвежкия финансов механизъм 2014 – 2021. Във форума участваха Боян Магдалинчев – представляващ Висшия съдебен съвет и ръководител на проекта, Цветинка Пашкунова и Стефан Петров – членове на ВСС, Румен Ненков – бивш член на Конституционния съд, Дани Колева – програмен директор „Закрила на детето“, УНИЦЕФ България, представители на Министерството на правосъдието, административни ръководители на органи на съдебната власт, съдии, прокурори, представители на държавни и неправителствени организации. Норвежкия опит споделиха Елизабет Бауман – съдия в Апелативен съд - Боргартинг – гр.Осло, и Бьорн Ларсен – прокурор, като посочиха прилаганите възстановителни практики с младежи – извършители на престъпления, с цел предотвратяване на рецидиви.

Изготвеният от работната група по Дейност 3 „Подобряване на прилагането на механизмите на възстановително правосъдие“ на проекта [Анализ](#) представя възстановителното правосъдие като ценностен комплекс от препоръки и практики, за чието прилагане съществуват достатъчно възможности в нормативното законодателство. Докладът съдържа резюме на световния опит във възстановителното правосъдие, от неговото възникване след Втората световна война, и обобщава ресурса за въвеждането му в България от историческите практики с помирителното правосъдие, до съвременни подходи на отделни съдилища и неправителствени организации. Неговата актуалност е изведена в Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система в България. Реализираната Дейност 3 „Подобряване на прилагането на механизмите на възстановително правосъдие“ по проекта е първото институционално усилие от страна на съдебната власт да потърси възможности за укрепване на общественото доверие в правосъдието чрез

разширяване на обхвата на доброволното и отговорно гражданско участие при разрешаване на конфликти и на включването на възстановителни практики в съдебни процедури. Обръща се внимание на Директива 2012/29/ЕС, която ангажира държавата със създаването на условия за среща на жертвите и извършителите.

Анализът изяснява същността на възстановителното (помирителното) правосъдие, което способства за мирното функциониране на общността, за създаването на конвенция за ред. Акцентира се, че то може да допълва традиционното правосъдие, за да се възстановят накарнените социални връзки и да се постигне необходимото разбиране на случилото. Направен е извод, че в национален контекст популяризирането и разгръщането на потенциала на възстановителните практики и подходи е ефективно средство за повишаване на удовлетвореността на гражданите от правосъдието; за превенция срещу и повишаване на защитата на жертвите, за намаляване на натоварването на съдилищата, като се съобразяват изискванията на правото на Европейския съюз. Същевременно се повишава гражданската компетентност, мобилизират се човешки усилия в превенция на престъпността, общността се учи на гражданско усилие и отговорност, разширява се разбирането за значението на справедливостта на процеса.

Благодарение на норвежкия опит за интегриране на възстановителното правосъдие в системата за разрешаване на конфликти са изведени като приоритетни направления по отношение на непълнолетните извършители на противообществени прояви с приложението на чл. 61 НК за изключване на наказателното правосъдие; при условното осъждане и възможността на основание чл. 67 НК за млади и възрастни правонарушители да се разработят механизми и програми за възпитателна, поправителна и превантивна работа; по отношение на изтърпяващите наказание „лишаване от свобода“, когато са допустими различни форми за възпитателна работа.

Работната група е изготвила и предложения за развиване и институционална подкрепа на добри практики със съдействието и лидерската роля на Висшия съдебен съвет, като развитие на обучителни инициативи от страна на ВСС съвместно с Националния институт на правосъдието, Министерството на правосъдието, Министерството на вътрешните работи, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на образованието и науката, общинските съвети, пробационните служби, затворническата администрация, доставчиците на социални услуги, наблюдателните комисии по ЗИНЗС и други. Предлага се Съдийската колегия на ВСС да определи два пилотни съдебни района, в които да се приложи цялостен интегриран подход по отношение на

непълнолетните правонарушители, както и на условно осъдените. Изготвен е Проект на закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица.

В проведената дискусия съдия Елизабет Бауман и прокурор Бьорн Ларсен дадоха висока оценка на свършеното от работната група по проекта и споделиха впечатления, че България има голям потенциал за прилагане на възстановителното правосъдие. Те изтъкнаха неговата роля на алтернатива на наказателното преследване при млади извършители и препоръчаха въвеждането му да започне с обучителни програми, последвани от пилотни схеми и постепенно прилагане на помирителните подходи.

Програмния директор „Закрила на детето“ в УНИЦЕФ – България заяви подкрепа за въвеждане на възстановителното правосъдие и за предложеното създаване на пилотни райони. Тя препоръча възстановителните практики да бъдат въведени като стандарт в работата на съдилищата, необходимата за осъществяването им инфраструктура да бъде съобразена при създаването на Национална карта на социалните услуги, както и да се търсят връзките с местните общности.

Румен Ненков – бивш член на Конституционния съд, сподели своя опит в работна група за създаване на законопроект за непълнолетните лица и посочи противоречие със социалното законодателство, което не приема, че по отношение на непълнолетните извършители трябва да бъде прилаган Законът за закрила на детето.

Участниците в работната група по проекта, представители на органите на съдебната власт и на неправителствения сектор дадоха примери на възстановително правосъдие в своята дейност, посочиха дефицити в законодателството за неговото прилагане и изразиха подкрепа за неговото въвеждане у нас.

Боян Магдалинчев – представляващ ВСС, ръководител на проекта и председателстващ кръглата маса, обобщи, че задълбочената дискусия е показала големия набор от механизми за въздействие на възстановителното правосъдие и предимството му като последователен процес с участие на всички засегнати институции. Той благодари на работната група за изготвения Анализ и направените предложения, които са провокирали участниците да споделят полезен опит и да насърчат въвеждането на помирителни програми и подходи у нас.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Висшия съдебен съвет и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.